

פֶּתַח וְאָמַר, (דברים ב) פִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדָךְ יָדַע לְכַתֵּךְ וְגו' הַמּוֹלִיכֶךָ וְגו', נָחַשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְגו'. נָחַשׁ שָׂרָף לְמָה בָּאָן? אֵלָּא לְקַחַת עֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל כֹּל זְמַן שְׁפוֹרְשִׁים מֵעֵץ הַחַיִּים, שְׁפָתוֹב כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאוֹרְךָ יְמִיךָ.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי חַיִּיא, פְּתוּב (משלי יג) חוֹשֶׁף שְׁבִטוֹ שׁוֹנֵא כְּנוֹ וְגו', וְכַתוּב (מלאכי א) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה', וְכַתוּב וְאֵת עֲשׂוֹ שְׁנֵאתִי. מַה זֶה שְׁנֵאתִי? שְׁפָתוֹב חוֹשֶׁף שְׁבִטוֹ שׁוֹנֵא כְּנוֹ, כְּלוֹמַר שְׁנֵאתִי אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן חֲשַׁכְתִּי שְׁבִט מִהֶם. כֹּל שְׁכָן וְכָל שְׁכָן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֵה שְׁיַפְרְשׁוּ מֵעֵץ הַחַיִּים אֶפְלוֹ רִגְעָא אֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ, נִתַּן לָהֶם עֲצָה לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם רַע. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, יוֹדְעִים הָיוּ הַמַּצְרִים בְּאֶצְטַגְנִינּוֹת שְׁלָהֶם שְׁסוּפָם לְלַקּוֹת בְּגַלּל יִשְׂרָאֵל, וְלִכְן הַקְּדִים הַשְּׁלִיט שְׁלָהֶם לַעֲשׂוֹת עִמָּם רַע.

רַבִּי יִצְחָק פָּגַשׁ בְּאוֹתוֹ הַר, וְרָאָה אִישׁ אֶחָד יֹשֵׁן תַּחַת הָאֵילָן. יָשַׁב שָׁם. עַד שִׁישַׁב, רָאָה שֶׁהָאָרֶץ מִתְחַלְחֶלֶת, וְנִשְׁבַּר אוֹתוֹ אֵילָן וְנָפַל, וְרָאָה בְּקִיעִים וְגַמּוֹת בְּאָרֶץ, וְהָאָרֶץ עוֹלָה וַיּוֹרְדָת.

הַתְּעוֹרָר אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְצוּחַ כְּנֻגַד רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר לוֹ: הַיּוֹדֵי הַיּוֹדֵי, תִּכְפֶּה וְתִנְהַם, שְׁעַכְשׁוֹ מַעֲמִידִים בְּרַקִּיעַ גְּדוֹל מְמַנָּה אֶחָד שְׁלִיט עֲלֵיוֹן, וְהוּא עֲתִיד לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם הַרְבֵּה רַע, וְרַעֲיֶדֶת הָאֲדָמָה הַזֹּאת הִיתָה בְּגַלְלָכֶם. שְׁכַל פַּעַם שְׁרוּעֶדֶת הָאָרֶץ, כְּשֶׁקָּם מְמַנָּה שְׁיַעֲשֶׂה עִמָּכֶם רַע.

הַמָּה רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וַדַּאי

פֶּתַח וְאָמַר, (דברים ב) פִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדָךְ יָדַע לְכַתֵּךְ וְגו' הַמּוֹלִיכֶךָ וְגו', נָחַשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְגו', נָחַשׁ שָׂרָף לְמָה הָכָא. אֵלָּא, לְקַחַת עוֹנָשִׁין מִיִּשְׂרָאֵל, כֹּל זְמַן שְׁמַתְפָּרְשִׁין מִן עֵץ הַחַיִּים. דְּכַתִּיב, (דברים ל) כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאוֹרְךָ יְמִיךָ.

הָא חַזִּי, אָמַר רַבִּי חַיִּיא, כְּתִיב (משלי י"ג) חוֹשֶׁף שְׁבִטוֹ שׁוֹנֵא כְּנוֹ וְגו'. וְכַתִּיב (מלאכי א) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה'. וְכַתִּיב, (מלאכי א) וְאֵת עֲשׂוֹ שְׁנֵאתִי. מַהוֹ שְׁנֵאתִי, דְּכַתִּיב חוֹשֶׁף שְׁבִטוֹ שׁוֹנֵא כְּנוֹ. כְּלוֹמַר שְׁנֵאתִי אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן חֲשַׁכְתִּי שְׁבִט מִהֶם, כֹּל שְׁכָן וְכָל שְׁכָן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, דְּלֹא בְּעֵי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּיתְפָּרְשׁוֹן מֵעֵץ הַחַיִּים אֶפְלוֹ רִגְעָא חָדָא.

וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ. יֵהֵב לְהוֹן עֵיטָא, לְמַעַבַּד עַמְהוֹן בִּישָׁא. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, יְדַעִין הוּוּ מַצְרָאִי בְּאֶצְטַגְנִינּוֹת דְּלְהוֹן, שְׁסוּפָן לְמַלְקֵי כְּגִין יִשְׂרָאֵל, וְלִכְךָ אַקְדִּים שׁוֹלְטָנָא דְּלְהוֹן, לְמַעַבַּד עַמְהוֹן בִּישָׁא.

רַבִּי יִצְחָק פָּגַע בְּהוּא טוֹרָא, וְחָמָא חַד בַּר נָשׁ דְּהוּא נְאִים תַּחוֹת חַד אֵילָן. יְתִיב תַּמָּן, אַדְהוּהִי יְתִיב, חָמָא אַרְעָא דְּמִתְחַלְחֶלֶת, וְאַתְבַּר הוּוּ אֵילָנָא, וְנָפַל, וְחָמָא בְּקִיעִין גּוּמִין בְּאַרְעָא, וְאַרְעָא סְלֵקָא וְנִחְתָּא.

אַתְעַר הוּוּ אֵילָנָא גְּבַרָא, צוּוח לְקַבְלִיהִי דְּרַבִּי יִצְחָק, וְאָמַר לִיהִ יוֹדָאֵי יוֹדָאֵי, בְּכִי וְנִהִים, דְּהֵאִידְנָא מְקִימִין בְּרַקִּיעָא חַד רַבְרַבָּא מְמַנָּא שְׁלְטָנָא עֲלָאָה, וְהוּא זְמִין לְמַעַבַּד עַמְכוֹן בִּישָׁא סְגִי, וְהֵאֵי רַגְשָׁא דְּאַרְעָא כְּגִינִיכוֹן הָוָה. דְּכָל זְמַנָּא דְּרַגְשָׁא אַרְעָא, כַּד קָם מְמַנָּא, דִּיעֲבִיד עַמְכוֹן בִּישָׁא.

תְּנוּה רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וַדַּאי כְּתִיב, (משלי ל) תַּחַת שְׁלֵשׁ רִגְזָה אָרֶץ, וְכַתִּיב תַּחַת עֶבֶד כִּי